

PHÁP ĐIỂN HOÁ PHÁP LUẬT DÂN SỰ Ở VIỆT NAM THỜI KÌ THUỘC PHÁP

TRẦN THỊ HOA *

TRẦN HỒNG NHUNG **

Tóm tắt: Thời kì thuộc Pháp, hoạt động xây dựng pháp luật ở Việt Nam có bước ngoặt lớn. Sau hàng ngàn năm chịu ảnh hưởng từ nền pháp lí Trung Hoa, đến thời kì này Việt Nam đã từng bước tiếp thu các yếu tố của văn hoá pháp luật phương Tây. Bài viết phân tích những nét đặc trưng trong hoạt động pháp điển hoá pháp luật dân sự thời thuộc Pháp để thấy được sự chuyển mình trong lịch sử lập pháp Việt Nam giai đoạn này và chỉ ra những giá trị và ảnh hưởng đối với sự phát triển của pháp luật dân sự Việt Nam trong các giai đoạn tiếp theo.

Từ khoá: Thuộc Pháp; pháp điển; xây dựng pháp luật; Dân luật

Nhận bài: 09/12/2024

Hoàn thành biên tập: 27/01/2025

Duyệt đăng: 27/01/2025

CODIFICATION OF CIVIL LAW IN VIETNAM DURING THE FRENCH COLONIAL PERIOD

Abstract: During the French colonial period, law-making activities in Vietnam had a major turning point. After thousands of years of being influenced by Chinese law, during this time Vietnam has gradually absorbed elements of Western legal culture. By analysing the characteristics of the codification of civil law during the French colonial period, the article presents the transformation in the history of Vietnamese legislation and highlights its values and influences on the development of Vietnamese civil law in the following periods.

Keywords: French colonial period; codification; law making; Civil law

Received: 9 December 2024 ; Editing completed: 27 January 2025; Accepted for publication: 27 January 2025

1. Đặt vấn đề

Năm 1858, thực dân Pháp tấn công vào bán đảo Sơn Trà (Đà Nẵng), mở đầu quá trình xâm lược Việt Nam. Cuộc kháng Pháp thất bại khiến cho vương triều Nguyễn phải kí nhiều hiệp ước bất bình đẳng với Chính phủ Pháp. Hoà ước năm Giáp Tuất 1874 công nhận chủ quyền của Pháp trên lãnh thổ Nam Kỳ. Nam Kỳ trở thành thuộc địa (colonie) của Pháp. Hai hoà ước Harmand năm Quý Mùi 1883 và Patenôtre năm Giáp

Thân 1884 công nhận quyền bảo hộ của Pháp ở Bắc Kỳ và Trung Kỳ. Bắc Kỳ và Trung Kỳ trở thành đất bảo hộ (protectorat) của Pháp. Với những hoà ước đó, về bản chất, triều đình nhà Nguyễn đã không còn là chính quyền đại diện cho quốc gia, dân tộc trên các phương diện đối nội, đối ngoại, đồng thời đánh dấu sự cai trị của Pháp trên toàn lãnh thổ Việt Nam.

Để đáp ứng yêu cầu cai trị, đảm bảo tính “hợp pháp” cho công cuộc khai thác thuộc địa, tạo cơ sở pháp lí cho các hoạt động kinh tế, tài chính, thuế khoá cũng như quản lí và “chèo lái” nền thuộc địa phục vụ cho chính quốc, Pháp đã phải sử dụng công cụ hết sức

* Thạc sĩ, Trường Đại học Luật Hà Nội

E-mail: tranthihoa@hlu.edu.vn

** Tiến sĩ, Trường Đại học Luật Hà Nội

E-mail: tranhongnhung@hlu.edu.vn